

Wacha Imre 80 éves*

Kedves Kollégák! Kedves Jubiláns! Minél idősebb az ünnepelt, annál nehezebb, de egyben annál könnyebb is köszöntőt mondani. Nehezebb, mert a köszöntő tudja, hogy egy bizonyos életkoron túl az ünnepelt már nem tud felhőtlenül örülni a születésnapjának, mi pedig örömet szeretnénk szerezni neki. De könnyebb is, mert az ünnepeltnek már van akkora múltja, hogy nem nagy feladat elősorolni érdemeit. Az én örömmel vállalt feladatomban egyaránt nehéz és könnyű. Nem örülök annak, hogy a napi munkában Imrével eltöltött évtizedek már elmúltak, de nagyon örülök, hogy csupa jó, amire emlékezhetem, és annak különösen, hogy ma itt ünnepelhetjük 80 évesen az örökifjú Wacha Imrét. Azt azonban már most be kell vallanom, hogy nem tudok elfogulatlan lenni. Mindent, amit mondok, csak mint barát mondhatom.

Wacha Imre az egyetem elvégzése után, 1954-ben mindjárt a Nyelvtudományi Intézetben kezdett dolgozni a szótári osztályon, a nagyszótárnál, majd később a meginduló Petőfi-szótárnál. Ez a „gályarabság”, ahogy Imre emlegetni szokta, a nyolcvanas évek közepéig, a Petőfi-szótár szerkesztésének és utómunkálatainak befejezéséig tartott. Az évekig, évtizedekig nyúló, naponta ismétlődő szócikkírás nem kedvez a mutatók egyéni teljesítmények létrejöttének, de ad helyette valami mást: olyan alkotóközösséget, amelyben lehet együttműködni, együttgondolkodni, az ügyet együtt szolgálni. S miközben az ember kap a kollégáitól tudást, inspirációt, szívesen adja azt, amit ő tud. És Imre a lelke volt ennek a közösségnek. Azt hiszem, eddigi élete meghatározó szakaszának tartja ő is a Gáldi Lászlóval, Szabó Dénessel, Soltész Katalinnal és a többiekkel végigdolgozott Petőfi-szótári időszakot.

De már ebben az időben is rendszeresen tartott „retorikai” előadásokat, foglalkozásokat sok helyen, ahol szükségét látták annak, hogy a továbbképzések hallgatóinak fejlesszék a beszédképességét. Aztán a rádió, majd a televízió beszédtanára is lett. Számos tanulmánya, kötete, azt hiszem, éppen abból az igényből született, hogy az e foglalkozásokon szerzett tapasztalatait egy korszerű retorikában rendszerezze és összegezze. Közben, az Intézet elhagyása után az ELTE-n, a Kodolányi Főiskolán, a Pázmányon egyetemistáknak oktatta a retorikát.

De mit is tanított tulajdonképpen? A beszédtechnikai, szerkesztéstani ismeretekkel együtt értelmezést, gondolkodást, világlátást, amellyel megközelíthetjük a szövegeket, s rajtuk keresztül a világot. A viselkedési ismeretekkel együtt a becsületet és emberséget, amellyel a másik emberhez fordulunk. S mindezt a világ legtermészetesebb módján, olyan tanári attitűddel, amely egyedül érvényes a pedagógiában. Amelyben egyetlen fontos dolog van: adni, mindenkinek azt, amire a legnagyobb szüksége van, s abból annyit, amennyit csak lehet. Soha nem kímélte magát, nem mondott nemet, ha segíthetett.

* Elhangzott a Nyelvtudományi Társaság 2011. június elsejei felolvasó ülésén.

Wacha Imrénél, a tanulmány szerzőnél csak Wacha Imre, a tanár, annál pedig csak Wacha Imre, az EMBER nagyobb. Volt és van miből adnia. Tudásból, emberségből, szeretetből is. Tanítványainak, barátainak sokasága vallhatja hasonlóan minderről. Nem mellesleg pedig műveiben létrehozta azt a modern retorikát, amely a klasszikus tudományt korunk igényeihez igazította. Nálunk tulajdonképpen ő támasztotta fel a hosszabb ideig halódó retorikaoktatást. Elsősorban az ő munkájának eredménye, hogy ma már tananyag a retorika például a tanárképző intézményekben, és nemcsak nevében, hanem tartalmában is: szerencsére többnyire nem pusztán beszédtechnika és nyelvhelyesség többé, hanem valóban az, ami a retorika lényege: az igazság kiderítése és a megtalált igazság megfelelő közlése (vö. *retorika*: Retorikai lexikon 1028).

De legyen a méltatás most már egy kicsit közvetlenebb, ne szóljon csak az ünnepeltről, szóljon most az ünnepelthez!

Kedves Imre! Remélem, szívesen gondol arra, amikor a Petőfi-szótárban Dóra kávéja mellett olyan jókat beszélgettünk, sokszor tudományos-pletykáltunk, amikor ebéd közben alig tudtuk kivárni Béla viccének a csattanóját, amikor Soltész Kati határozottan leintette a Petőfi pikáns szavaiból tudományos kérdést gyártó Szabó Dénest, amikor az ebédlőben kávéházi szalvétára írták Maguk, költői lelkű férfiak az éppen esedékes névnapi verset Marinának, Marcának, Katinak, Dórának, Magdinak, Vilmának. S ha Imre elfelejtette volna is, én hálásan gondolok arra, amikor a „zöldfülűt” (Imre ezt másképp mondta) olyan türelmesen oktatta nemcsak a filológiai munka fogásaira, hanem a gyakorlati retorika módszertanára, és amikor nem sajnálta az időt nagyobb ívű kérdések megbeszélésére sem. Imre mellett az embernek jó iskolája volt, és szerencsére az néha még ma is. Jó például Imrével zsűrizni beszédversenyeken, különösen otthon, Győrben. Imre az, aki talán a leginkább képes az egész teljesítményt értékelni, s a teljesítményben a versenyzőt, az embert is látni, s ezzel mértéket szab.

Azt gondolom, hogy emiatt a benne levő mérték miatt tud derűs maradni. És azt hiszem, hogy az ehhez való hűsége segítette és segíti, hogy az esetleges csalódások ne törjék meg. Hogy ne gondolja, hogy nem érdemes. De nem is gondolhatja, hiszen a föld és ég között Imre tudja használni a létrát, hogy Weöres Sándor-parafrázissal éljek (*„Alattunk a föld, felettünk az ég, bennünk a létra.”* A teljesség felé).

Ehhez a további létrajáráshoz sok erőt, egészséget, hitet kívánok, és azt, hogy legyen kedve leírni, amit gondol, mert érdemes! Isten éltesse!

EÖRY VILMA